Голові спеціалізованої вченої ради
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
доктору психологічних наук,
професору Ірині БУЛАХ

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента,
доцента кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки
Коця Михайла Онисимовича
на дисертаційне дослідження Прядка Богдана Васильовича
«Ґендерні особливості мотиваційних чинників досягнення успіху в пізній юності», подане до захисту в разову спеціалізовану раду
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю С4 Психологія

Актуальність дисертаційного дослідження. Пізня юність є періодом, коли відбувається інтенсивне формування індивідуальних особливостей, що визначають подальшу життєву траєкторію. На цьому етапі молоді люди активно будують свої кар'єрні перспективи, визначають пріоритети в освіті, професії та особистому житті. Одним із ключових факторів, що впливає на процес досягнення успіху в цьому віці, є мотивація – сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, які стимулюють особистість до реалізації своїх цілей. З огляду на це, дослідження ґендерних особливостей мотиваційних чинників досягнення успіху дозволяє глибше зрозуміти, як соціальні ролі та стереотипи, а також психологічні відмінності, можуть впливати на мотиваційні стратегії молодих людей. Тому тема дисертаційного дослідження є актуальною як у теоретичному, так і в прикладному вимірах.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та експериментальних). Наукова новизна результатів дисертації Прядка Богдана Васильовича полягає, насамперед, у тому, що вперше здійснено комплексне теоретичне обґрунтування і проведено емпіричне дослідження щодо виявлення відмінностей у мотивації досягнення успіху респондентами маскулінної та фемінної ідентичності; запропоновано виокремити мотиваційні чинники досягнення успіху, взявши за основу п'ятифакторну модель особистості; розроблено концептуальні засади дослідження мотиваційних чинників досягнення успіху. Зокрема, таких як: локус-контроль, самоефективність, самооцінка, впевненість в собі, стресостійкість, емпатія, екстраверсія; на основі кореляційного аналізу встановлено статистично значущі позитивні взаємозв'язки між рівнем мотивації досягнення успіху та характеристиками комплексу особистісних рис, які можуть виступати в якості чинників досягнення успіху; розроблено та апробовано психорозвивальну тренінгову програму з розвитку мотивації досягнення успіху, ефективність якої підтверджено у формувальному експерименті.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретична значущість дисертаційного дослідження пов'язана з подальшим розвитком психологічного розуміння феномену мотивації досягнення успіху: уточненням його змісту, структури та детермінант розвитку у пізньому юнацькому віці. Важливим теоретичним здобутком автора можна вважати систематизацію наукових підходів до розуміння проблеми успішності особистості, а також обґрунтування використання компонентів п'ятифакторної моделі особистості в якості предикторів мотивації досягнення успіху.

Практична значущість дисертаційного дослідження полягає, насамперед, у розробці та успішній апробації психологічного тренінгу формування мотивації досягнення успіху. Результати формувального експерименту засвідчили оптимізацію рівня впевненості в собі, та самооцінки, підвищення рівня самоефективності та стресостійкості, розвиток емпатії та вміння відчувати інших людей, розвиток комунікативних якостей в учасників експериментальної групи порівняно з контрольною. Розроблені методичні

рекомендації можуть бути впроваджені у практику психологічного супроводу осіб юнацького віку, у програмах особистісного розвитку та психосоціальної підтримки.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дослідженні використана класична схема констатувального та формувального експерименту з двома групами – експериментальною та контрольною, а також з двома вимірювальними зрізами – до та після реалізації психологічної програми впливу. Належна наукова обґрунтованість результатів дисертації забезпечується також системним теоретичним аналізом вітчизняних і зарубіжних наукових джерел (понад 170 позицій), застосуванням відповідного теоретико-методологічного апарату та валідного, надійного, апробованого емпіричного інструментарію. Для статистичної обробки даних застосовано методи описової статистики, факторний аналіз, регресійний аналіз, кореляційний аналіз Пірсона, а також критерій Манна–Уїтні. Обробка здійснювалась у SPSS Statistics 17.0.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Робота має 4 основних завдання, які послідовно реалізуються у трьох розділах дисертації. Зміст дисертації дає змогу стверджувати, що Прядко Богдан Васильович належною мірою оволодів методологією наукового пошуку, демонструючи самостійність і критичність мислення, здатність до теоретичного узагальнення та побудови авторських конструктів. Автор коректно визначає об'єкт, предмет, мету дослідження, логічно обґрунтовує теоретико-методологічне підґрунтя, обирає адекватний психодіагностичний інструментарій, здійснює статистично коректну обробку даних і формулює обґрунтовані висновки. Розроблена структурна модель і психологічна програма свідчать про здатність здобувача до практичного застосування наукових результатів.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Основні положення та результати дослідження знайшли своє відображення у 4 наукових статтях у

вітчизняних фахових виданнях, включених до категорії «Б», 2 статтях у зарубіжних виданнях та апробовані у доповідях на 6 науково-практичних конференціях різного рівня (всеукраїнських та міжнародних). Тематика публікацій відповідає предмету дисертаційного дослідження.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Дисертація належно логічно структурована і містить усі необхідні складові: вступ, три розділи з висновками до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг дисертації – 262 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 165 сторінках комп'ютерного набору, містить 48 таблиць та 17 рисунків. Оформлення відповідає встановленим вимогам.

У першому розділі на основі визначення теоретичних підходів та різних наукових позицій був здійснений аналіз наукових доробків, які відображають як сутність поняття успіх та успішність, так і специфіку прояву їх мотиваційних чинників. Визначено ґендерну специфіку мотивів досягнення успіху і припущено, що існує ґендерна асиметрія в мотиваційних відмінностях та життєвих прагненнях студентів ЗВО.

Другий розділ містить опис організації та методів емпіричного дослідження, характеристику вибірки й аналіз результатів констатувального етапу. У третьому розділі обґрунтовано структурну модель, представлено зміст і результати апробації психорозвивальної тренінгової програми, здійснено перевірку запропонованої програми та підтверджено її ефективність контрольним зрізом. Підготовлені методичні рекомендації. Дисертація є самостійним і завершеним науковим дослідженням.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Ретельний аналіз змісту дисертації та наукових публікацій підтверджує, що використання ідей та текстів інших авторів супроводжується належними покликаннями на відповідні першоджерела. Запозичення оформлені коректно. Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних не виявлено. Автор дотримується принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Робота стимулює до наукової дискусії та висловлення окремих зауважень як, зокрема, імовірних перспектив щодо подальших теоретичних та емпіричних досліджень:

1. Збір емпіричних даних здійснювався переважно дистанційно – через онлайн-платформу Google Forms та соціальні мережі. На нашу думку, такий спосіб підбору учасників потенційно формує вибірку із систематичним зміщенням у бік осіб з вищим рівнем психологічної активності та зацікавленості у саморозвитку. Цей методологічний аспект у тексті роботи не рефлексується. Як, на думку автора, це могло вплинути на отримані результати?

2. У дисертації фігурує ключове твердження: локус-контроль, самоефективність, самооцінка, впевненість в собі, стресостійкість, емпатія, екстраверсія є чинниками мотивації досягнення успіху. З одного боку, кореляційний аналіз засвідчує наявність статистично значущих позитивних зв'язків між відповідними показниками. З іншого боку, кореляція, як відомо, не встановлює напрямку впливу і не виключає зворотного або взаємного зв'язку. Тому постає питання: яким шляхом автор обґрунтовує саме чинниковий, а не кореляційний характер зв'язку між характеристиками зазначеного комплексу особистісних рис і мотивацією досягнення успіху?

3. На нашу думку потребує більш чіткого та змістовного обгрунтування і пояснення відбору учасників формувального експерименту.

4. Робота містить незначні огріхи технічного оформлення.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Прядка Богдана Васильовича на тему «Ґендерні особливості мотиваційних чинників досягнення успіху в пізній юності» є самостійною, цілісною та завершеною науковою працею, у якій розв'язано актуальне наукове завдання, що має значення для психології особистості, психології розвитку та вікової психології. Робота характеризується належним теоретико-методологічним рівнем, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю отриманих результатів, науковою новизною та вираженою практичною спрямованістю.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Прядко Богдан Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю С4 Психологія галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини.

Офіційний опонент
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогічної та вікової психології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки **Михайло КОЦЬ**

ПІДПИС
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
«05» 05 2025 р.
Волинський національний університет імені Лесі України
Ідентифікаційний код 02125102